

AR PPP PROJEKTU REALIZĀCIJAS IZPĒTI SAISTĪTĀS KOMUNĀLO UN SOCIĀLO PAKALPOJUMU APAKŠNOZARES

Komunālo un sociālo pakalpojumu nozarē ietilpst plašs publisko pakalpojumu spektrs. Būtiska šīs nozares iezīme, tāpat kā veselības nozarē, ir sniegto pakalpojumu izteikti sociāli jutīgais raksturs. Nozares sniegtie pakalpojumi un aplūkotās apakšnozares ir saistītas ar pašvaldību funkciju organizēt iedzīvotājiem noteiktus sabiedriskos pakalpojumus atbilstoši likumam „Par Pašvaldībām”, kas nozīmē, ka šīs nozares PPP iespēju analīze ir jāveic no pašvaldību aspekta. Aplūkotās nozares ietvaros pakalpojumu sniegšanas process ir saistīts ar ievērojamu infrastruktūras objektu izmantošanu – ūdens ieguve, attīrīšana un piegāde, kanalizācijas sistēma un attīrīšana, centralizētā siltuma ražošana un piegāde, kā arī atkritumu saimniecības sakārtošana. Kā izņēmums ir jāmin koģenerācija, jo tā ir saistīta ar elektrības ražošanu un sekojošu piegādi, kas nav pašvaldības pamatfunkcija, bet, ņemot vērā ražošanas procesu un tā maksimāli efektīvu organizēšanu, šī sfēra ir savstarpēji saistīta ar siltumapgādi, kas savukārt ir pašvaldības funkcija. Iepriekšminētās nozares ir regulētā sfēra, kur eksistē pakalpojumu sniegšanas regulators, kas nosaka pakalpojuma cenu.

Komunālo un sociālo pakalpojumu nozares ietvaros pētījumā tiek izdalītas šādas apakšnozares:

- **Atkritumu saimniecība**, ietver sevī atkritumu savākšanu (tajā skaitā atkritumu vākšana, šķirošana un sajaukšana, lai tos pārvadātu), uzglabāšanu, pārkraušanu, pārvadāšanu, pārstrādi (tai skaitā atkritumu sadedzināšana, iegūstot enerģiju, iekārtās, kuru pamatdarbība nav atkritumu sadedzināšana), reģenerāciju un apglabāšanu (tajā skaitā sadedzināšana sadzīves atkritumu sadedzināšanas iekārtās), šo darbību pārraudzība, kā arī atkritumu apglabāšanas vietu ierīkošana un pārstrādes objektu vai iekārtu uzturēšana un aprūpe pēc to slēgšanas¹.
- **Koģenerācija un siltumapgāde**. Šajā apakšnozarē tiek aplūkoti tādu infrastruktūras objektu būvniecība, kas ražo un piegādā siltumu vai elektroenerģiju (koģenerācija), kā arī esošās siltumapgādes infrastruktūras renovācija un uzlabošana. Siltumapgādes organizēšana pašvaldību administratīvajā teritorijā saskaņā ar Enerģētikas likumu un likumu “Par pašvaldībām” ir pašvaldības funkcija. 1990. gados Latvijas siltumapgādes jomā var raksturot ar būtiskām izmaiņām tās organizācijā. Šajā laikā lielākā daļa siltumapgādes uzņēmumu no valsts uzņēmumiem un iestādēm tika pārveidoti par akciju sabiedrībām (AS) un sabiedrībām ar ierobežotu atbildību (SIA), un nodoti pašvaldībām. Siltumapgādes uzņēmumi pēc būtības darbojas konkurences apstākļos, jo lietotāji var brīvi izvēlēties siltumapgādes veidu un atteikties no centralizētās siltumapgādes izmantošanas, tādēļ siltumapgādes uzņēmumiem no vienas puses jāinvestē siltumapgādes sistēmu rehabilitācijā, bet no otras puses jāseko līdzi, lai siltumenerģijas cena nepārsniegtu līmeni, pie kura finansiāli neatkarīgākie lietotāji varētu izšķirties par sava lokāla siltumavota būvi. Daudzviet siltumapgādes uzņēmumi vēl nedarbojas saskaņā ar uzņēmējdarbības principiem, jo ir cieši saistīti un atkarīgi no pašvaldībām. Ņemot vērā paaugstināto risku par lietotāju izvēli būvēt lokālus siltumavotus, privātais kapitāls siltumapgādē ir iesaistīts nelielos apjomos. Sektora tālākās reformas galvenais elements ir siltumapgādes tālāka komercializācija². Izmantojot koģenerācijas katlu mājas priekšrocības, pašvaldība papildus siltumam nodrošina noteiktu elektroenerģijas apjomu.
- **Ūdenssaimniecība**. Tās ietvaros tiek aplūkoti dzeramā ūdens centralizēta iegūšana, attīrīšana un piegāde patērētājiem. Līdzīgi kā siltumapgādes gadījumā, šobrīd daudzu pašvaldību rīcībā ir padomju gados izveidotā ūdensapgādes infrastruktūra.
- **Notekūdeņi un kanalizācija**. Šī apakšnozare ietver sevī infrastruktūras objektu renovāciju/izbūvi un apsaimniekošanu, kas nodrošina kanalizācijas un notekūdeņu savākšanu, attīrīšanu un novadīšanu

¹ Atkritumu apsaimniekošanas likums

² Nacionālā programma Siltumapgādes sistēmu uzlabošana, samazinot sēra saturu kurināmajā (ERAF)

atpakaļ vidē. Raksturojot esošo situāciju kopumā, ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmu stāvoklis ir neapmierinošs, piegādātā dzeramā ūdens un vidē novadīto notekūdeņu kvalitāte bieži vien neatbilst nacionālajām un starptautiskajām prasībām. Pielietotās būvniecības tehnoloģijas, būvdarbu un izmantoto materiālu kvalitāte neatbilst mūsdienu prasībām. Uzstādītās mehāniskās un elektriskās iekārtas ir morāli un fiziski novecojušas, un to kalpošanas laiks vairumā gadījumu jau ir beidzies³.

³ Nacionālā programma „Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība apdzīvotās vietās ar cilvēku ekvivalentu līdz 2000”